

Oponentský posudek disertační práce

Mgr. Blahoslav Rozbořil, Ph.D.

Lenka Zogatová: Zahvízdej čtverec

Disertační práce

Fakulta výtvarných umění VUT v Brně

2011

Posuzovaná práce představuje fenomén *slam poetry* (nadále SP) v českém kontextu a speciálně ve vztahu k *brněnskému kulturnímu prostředí* (v němž česká SP našla organizační zázemí). Autorka si předsevzala zahrnout do práce veškeré myslitelné souvislosti a to jak napříč žánry tak i napříč časem; píše o undergroundu či alternativách osmdesátých let, o Laurie Anderson, o punku a hip hopu, o Vášově fyzickém básnictví (a Danielu Landovi), o skupině Čokovoko, fenoménu Lo-Fi, o karnevalu i avantgardách. Tento záběr lze jistě obhajovat s poukazem na neuchopitelnost fenoménu, na jeho vypadávání z kategorií a žánrů a úsilím vymezit jej právě jako *hraniční jev*. Klade to ovšem velké nároky na schopnost udržet práci pohromadě, umět zužitkovat a propojit dílčí závěry, nalézt sklenující definiční koncepty.

Práce ovšem působí už při prvním prolistování fragmentárně a nesystematicky. Především zaregistrujeme nedostatky v označování kapitol či tematických bloků, resp. chyby, jež jsou zřejmým dokladem časové tísně (např. 3. kapitola není označena verzálkami - na rozdíl od nadpisů 1., 2., 4. a 5. kapitoly, titulek šesté kapitoly volně přechází do minusek, v 6. kapitole se objeví blok odkazující svým označením na kapitolu 5. (str. 86) - tuto kapitolu však v práci nenacházím). Některé obsahové bloky jsou jenom krátkými vsuvkami, jež ještě posilují kolážovitý charakter textu.

K problematičnosti formální stránky práce přispívá nevábná grafická úprava (již rozhodně nezachrání typografické ozdoby v pravém horním rohu); používání zvýrazňovacích písem jehož logika není zcela zřejmá a zejména pak, což vnímám jako největší nedostatek, absence číslovaného obsahu(!), který by umožňoval rychlou orientaci v práci. Musíme se tak spokojit s tematickým nástinem kapitol, který je součástí úvodu.

Obsahově se práce odvíjí od *tradičního kutilství*, kterému minulý režim poskytoval „úrodnou půdu“ (na níž se pak reprezentativně skvěla produkce vesnických samochodek). Oproti tomu hnutí *Do It Yourself* (DIY) je již sebevědomou subkulturou, jež usiluje o autentické alternativní formy kultury, zejména pak o širokou participaci recipientů a s ní spojenou technickou soběstačnost. Ztělesňuje sebevědomé odmítnutí instantní profi-mediální kultury zaměřené na pasivního diváka, který chce být baven „na úrovni“ (rozumějme, technické a institucionální).

Fenomén SP je tedy předkládán jako forma DIY, zkoumán v jeho rámci; snad bychom měli zdůraznit, že je to *autorčin pohled* (patrně i hlavní „přidaná hodnota“ práce), zasluhující ovšem diskusi; už samy shromážděné rozhovory naznačují, že lze SP vnímat též v kontextu různých forem *reality show* ale stejně tak *sportovních klání* či lidové zábavy (kapitolka 2.1.7. označená *Poezie v ringu* ostatně pojednává o tradici „slovních soubojů“; - mimochodem, hodilo by se tu zmínit Huizingovo pojednání o tomto aspektu); *pestrost a neuchopitelnost* fenoménu SP, již text neustále zdůrazňuje, se týká také onoho spojování prvků nízké a vysoké kultury, stejně jako lidové zábavy a menšinového, odtažitého žánru.

V druhé kapitole autorka přibližuje historii (i pre-historii) fenoménu SP, všímá si *autorského čtení*, jako formy podílející se na budování veřejného prostoru, významu poetické formy pro beatnické hnutí či hudební performance pro punk a další subkulturní hnutí. Těžištěm práce se jeví být historie české soutěže SP, což je (počínaje rokem 2003) především 7 ročníků národní soutěže (jak ukazuje příloha práce, je tu ke 150 jednotlivých akcí!), historie přiblížená jak stručnou charakteristikou v textu, tak zejména připomínkami momentů jednotlivých akcí, konfrontujícími nejvýraznější soutěžící s organizátory, diváky a básníky. Otázkou jež tu vyvstává je, zda lze mluvit o „kvalitativním výzkumu“ – jak jej slibuje úvod práce; shromážděné materiály v textu i příloze jsou sice bohatým a cenným souborem rozmanitých pohledů, a autorka z nich ve svém závěru vychází, ale kvalitativní výzkum by měl být analýzou, systematickým zpracováním zaznamenaných rozhovorů určitou danou metodikou. Práce k tomu sice nemá daleko – respondenti se ve svých rozhovorech vzájemně doplňují i vymezují, což je slibným momentem i pro solidní uchopení košatého jevu, nicméně míra v níž k těmto zobecněním autorka přistupuje se mi zdá spíše nedostatečná.

Převažujícím prvkem v textu jsou volně komentované výpovědi aktérů, jež autorka propojuje do jakéhosi plynoucího pásma. Tam kde autorka zobecňuje, jde často o rozmáchlá konstatování nízké informační hodnoty. Základní deficit práce tedy vidím v chabé teoretické a analytické dimenzi. Práce je převážně popisná, spíše evokující a provokující; na druhé straně tím ovšem ponechává široký prostor čtenářově sumarizacím, závěrům. Není to jistě v souladu s tradičním pojetím disertační či diplomové práce, ale na umělecké fakultě snad lze takovou kutilskou a participativní formu akceptovat a obhajovat. Ocenění nesporně zasluhují přílohy, pečlivě mapující „krátké dějiny slam poetry v Čechách a na Moravě“.

Není pochyb, že předložená práce je záslužná; zkoumaný fenomén je velmi málo zpracovaný (autorce věříme, že literatura mapující fenomén až na výjimky neexistuje takže ji nemá smysl vyčítat „spíše skromnější“ bibliografii) a Zogatová má k němu nepochybně co říci – díky své autentické zkušenosti s organizací podniků (alternativní) kultury. Její zásluhy na tomto poli, stejně jako její autorská činnost jistě patří k tomu co bude komise při obhajobě brát potaz.

Závěrečný verdikt se nepadno vynáší. Lenka Zogatová je nejen hluboce znalá zkoumané problematiky ale také nesporně schopná zkoumané téma kvalitně zpracovat: její magisterská, práce, na níž tato do jisté míry navazuje, to dostatečně dokládá. Na druhé straně se ovšem vnucuje pocit, že kvalifikační práce nižšího stupně je přesvědčivější a spořádanější.

Myslím, že bude úkolem nelehkým komise diskutovat a zvažovat zmíněné nedostatky práce. Pro eventuelní publikování (předpokládané u disertační práce) je nespornou nutností text dopracovat a opravit. Nicméně soudím, že autorka prokázala schopnost samostatné tvůrčí práce i její tvůrčí reflexe. Práci doporučuji k obhajobě a v případě úspěšné obhajoby k udělení akademické hodnosti Ph.D.

V Brně 22. 9. 2011

Mgr. Blahoslav Rozbořil, Ph.D.